

Nationell forskarskola har global räckvidd

Både vetenskapligt och geografiskt når doktoranderna långt

LARS H LINDHOLM, senior professor, Umeå universitet; chef, forskarskolan
larsh.lindholm@fammed.umu.se

STUART SPENCER, hedersdoktor, Umeå universitet; executive editor, The Lancet, London; huvudlärare, forskarskolan

När Vetenskapsrådet 2009 utannonserade medel för fem kliniska forskarskolor, varav en i allmänmedicin, ansökte universiteten i Umeå, Göteborg och Linköping tillsammans för att bygga upp en nationell forskarskola i ämnet.

Umeå universitet fick ett anslag på 15 miljoner kronor, vilket den medicinska fakulteten i Umeå kraftigt förstärkte. Vetenskapsrådet beviljade medel för 2010–2014, och vid Umeå universitet kommer vi att ansöka om att få disponera anslaget till slutet av 2017.

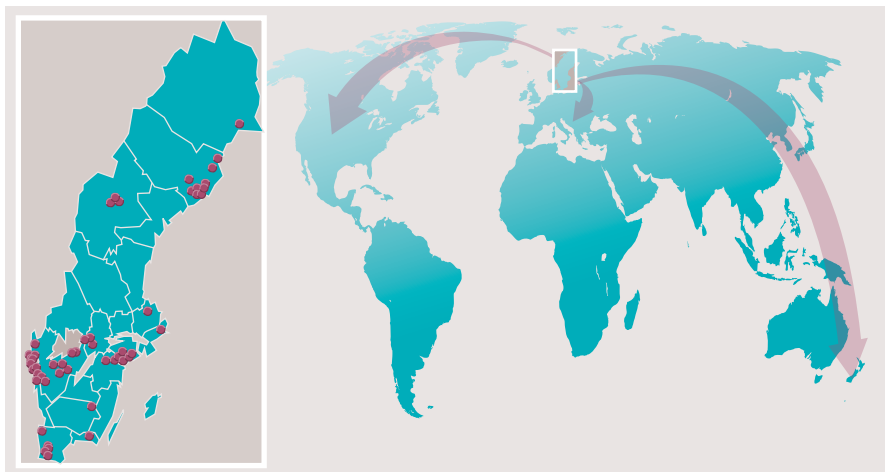
Det övergripande målet är att höja den vetenskapliga nivån inom den allmänmedicinska forskningen. Förhoppningarna är att vi ska kunna bygga broar mellan landets unga forskare och universitetsheter i allmänmedicin och säkerställa att vi får en ny generation välutbildade forskare som håller hög internationell standard [1, 2].

Samtliga lärosäten med läkarutbildning är representerade bland de antagna doktoranderna (n=50); ytterligare tio doktorander antas hösten 2014 [3] och hösten 2015.

Forskningsprojektet berör vanliga tillstånd som diabetes eller depression men också ovanligare tillstånd som aortaaneurysm. För en närmare beskrivning av doktorander och projekt, se forskarskolans webbplats (www.forscarskolanallmanmedicin.se).

Välfungerande utbildning

Elva doktorander har disputerat. Doktorandernas årliga utvärdering av forskarskolans fyra »hörnstenar« – att ge den utbildning andra inte ger, bygga nätverk, internationalisera och använda webben i utbildningen – har varit mycket positiv med medelvär-

De hittills 50 doktorander som är registrerade i forskarskolan är spridda över landet med möjlighet världen över till några månaders predok-arbete.

den mellan 8,1 och 9,1 på en 10-gradig skala, där 10 är bäst.

Den webbaserade utbildningen fungerar förvånansvärt bra när man tar hänsyn till olika utrustning, brandväggar mm. Efter hand som doktoranderna disputerat inbjuds de att fortsätta i skolans alumnigrupp, som förväntas bilda stommen i ett nätverk av unga forskande allmänmedicinare i Sverige.

Predoktoralt arbete utomlands

De doktorander som så önskar har möjlighet att arbeta 2–3 månader utomlands (predok) under doktorandtiden [1, 2]. Arbetet läggs upp tillsammans med mottagande enhet, med fokus på avhandlingen. Åtta doktorander har hittills arbetat utomlands, och fyra står i begrepp att åka.

Till de många mottagande institutionerna hör National Institute of Health Innovation (Auckland, Nya Zeeland), Baker IDI Heart and Diabetes Institute (Melbourne, Australien), George Institute for Global Health (Sydney, Australien), National Institutes of Health (Phoenix, USA) och North Western University (Chicago, USA).

Utlandsvistelserna har hitintills genererat ett, ibland två, kvalitetshöjande vetenskapliga arbeten som kunnat ingå i avhandlingen. Utan tvekan har arbetet

utomlands påverkat doktoranderna positivt.

Av värde inte bara för doktoranderna

Är det då bara doktoranderna som drar nytta av den förstärkta forskarutbildningen? Nej, det finns fördelar för både patienterna och sjukvården. Utbildningen medför omfattande läsning av aktuella forskningsrapporter och kritisk granskning av forskningsresultat. Detta är, liksom förmågan att implementera nya rön och idéer, av stor betydelse för vården i allmänhet och primärvården i synnerhet. Att delta i forskarutbildning och forskning leder ofta till att gamla »sanningar« ifrågasätts och att evidensbaserade förändringar sker inom klinisk praxis.

Bland doktorandernas projekt finns tex ett flertal inom områdena diabetes, hypertoni, inkontinens och osteoporos,

SAMMANFATTAT

Vetenskapsrådet har satsat på en nationell forskarskola i allmänmedicin med hittills 50 doktorander; ytterligare intag sker 2014 och 2015.

Möjligheten till 2–3 månaders predoktoralt arbete utomlands är uppskattad av doktoranderna.

Forscarskolan får goda omdömen, antalet sökande ökar, och intresset för programmet är stort.

Utbildningen är av värde även för patienter, sjukvård, handledare och universitet.

KLINIK & VETENSKAP KOMMENTAR

vilket kommer att kunna påverka vården positivt.

Även handledare och universitet drar nytta av doktorandernas nya erfarenheter, som Oscar Hammerstein skrev i musikalen »Kungen och jag«: »If you are a teacher, by your students you'll be taught«.

Fortlöpande kunskap om hur en av de stora medicinska tidskrifterna arbetar är inte många förunnat, men förmedlas regelbundet till både doktorander och handledare via forskarskolans huvudlärare. En sådan inblick, tillsammans med arbetet för ökad vetenskaplig kvalitet, gör det förhoppningsvis lättare att få arbeten publicerade i ledande medicinska tidskrifter, vilket skulle stärka universitetens anseende.

En stor fördel med forskarskolans webbseminarier är att de finns kvar på nätet så att handledare och doktorander kan titta på dem tillsammans efteråt. Vissa av webbseminarierna – tex inom statistikområdet – kan sannolikt ha ett betydande utbildningsvärde även för handledarna.

Förhoppningarna ser ut att infrias

Många broar har redan byggts mellan landets unga forskare i allmänmedicin, vilket är av stor betydelse för en specialitet där forskarna är spridda över landet, från Falsterbo i söder till Kalix i norr. Antalet sökande till forskarskolan har varit högt och är i stigande; endast en doktorand har slutat. Tre fjärdedelar är läkare, övriga har andra yrken inom primärvården; alla är registrerade doktorander och har sina ordinarie handledare vid hemmauniversitetet.

Arbetsgivarna, både offentliga och privata, har glädjande nog beviljat de allra flesta doktoranderna en minskad arbetstid med 20–25 procent under tiden de är i forskarskolan. Vi räknar med att minst 70 doktorander kommer att delta i forskarskolan under 2010–2017.

Många verkar vilja göra en 2–3 månaders predoktoral tjänstgöring utomlands. Vi hoppas att ett flertal efterdisputationen även vill göra en längre postdoktoral tjänstgöring på något av de stora forskningsinstituterna i världen. Om så sker, kommer nivån på den allmänmedicinska forskningen sannolikt att höjas väsentligt, vilket är målet för forskarskolan.

Är då detta realistiskt? Ja, som det ser ut i dag är det det. Mottagandet av våra doktorander – både i Europa och i övriga världen – har varit mycket varmt, och lovorden har varit många. Flera doktorander har redan erbjudits »postdok« efter sin disputation.

Forscarskolans aktiviteter i Sverige har satt sina spår i vårt grannland Norge, där man ansökt om en norsk forskar-

skola i allmänmedicin baserad på den svenska modellen och med vårt fulla stöd [3]. Representant för den svenska forskarskolan har erbjudits en plats i styrelsen för den norska skolan. Glädjande är att även det norska forskningsrådet beviljat ett långsiktigt stöd för allmänmedicinsk forskning. Även i andra länder, tex Storbritannien, finns liknande diskussioner om att stärka allmänmedicinsk forskning med speciella forskarskolor.

Mycket gott rekryteringsläge

Rekryteringen av doktorander – både allmänläkare och övriga medarbetare i primärvården – är för närvarande mycket god i Sverige och har nog aldrig varit bättre. Det går naturligtvis inte att säga säkert att detta beror på den Nationella forskarskolan i allmänmedicin, men de goda omdömena från doktoranderna och det ökande antalet sökande vittnar om det stora intresset.

De som vinner mest av forskarskolans aktiviteter är tveklöst de forskarstuderande själva. Forskning är i sig både spännande och stimulerande, men att få lära sig hur man gör detta både i Sverige och i utlandet kan leda till att man öppnar ögonen för andras sätt att arbeta och ändrar sina ställningstaganden. Det kan även skapa starka band för fortsatt framtida forskningsarbete och livslång vänskap.

Sedan måste universitetet ta vid

Vetenskapsrådets finansiering av forskarskolan tar slut under hösten 2017, och vi har inte möjlighet att söka tilläggsanslag från Vetenskapsrådet. Satsningen har varit betydande och effekten stor, men för att effekten ska bestå krävs att landets universitetsenheter för allmänmedicin tar över ansvaret för forskarskolan.

Glädjande nog har ämnesföreträdarna för allmänmedicin redan påbörjat planeringen av detta, vilket bådär gott för framtiden, även om finansieringsfrågan återstår att lösa.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

REFERENSER

1. Hellgren MI, Sjöström M, Eckner J, et al. Forskarutbildningen i allmänmedicin har blivit bättre. Nationella forskarskolan kan ge skjuts åt allmänmedicinsk forskning. *Läkartidningen*. 2012;109:1619-20.
2. Lindholm LH, Rolandsson O. Nationella forskarskolan i allmänmedicin bygger broar mellan unga forskare. *Allmänmedicin*. 2012;(3):25-8.
3. Ledningsgruppen för Nationella forskarskolan i allmänmedicin. Nationella forskarskolan: tio extra doktorander antas. *Allmänmedicin*. 2013;(4):50-1.